

УДК 821.111-342

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-26>

Інна ПОДГУРСЬКА,

orcid.org/0000-0001-9092-5282

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна) *inna.podhurska@gmail.com*

Мирослава СЕНЮК,

orcid.org/0000-0001-5030-8431

студентка I курсу магістратури факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна) *miroslava8778@gmail.com*

ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В РОМАНІ МАРГАРЕТ ЕТВУД «ОПОВІДЬ СЛУЖНИЦІ»

Статтю присвячено аналізу основних християнських мотивів в анти тоталітарному романі відомої канадської письменниці Маргарет Етвуд «Оповідь служниці» з точки зору їхньої семантики, поетики і функціонування в художньому тексті. Особлива увага звертається на специфіку імплементації певних лейтмотивів, які в свою чергу сприяють формуванню жанрової своєрідності і пізнаваності антиутопії. Основними християнськими мотивами в творі є мотив сурогатного материнства, мотив червоного і блакитного кольорів, мотив землі обітваної та мотив насильницької мученицької смерті. У ході дослідження було виявлено, що мотив сурогатного материнства є наскрізним і сюжетотворюючим у романі. Саме християнські мотиви допомагають авторці продемонструвати умовність межі між "гріховним" і "праведним", що зумовлює той факт, що релігія нерідко ставала інструментом жасливих діянь у руках влади.

Виявлено, що, використовуючи, християнські мотиви, авторка апелює до ерудованості читача, а також показує теократичну природу будь-якого тоталітарного режиму. Зроблено висновок, що аналіз текстів антиутопічного дискурсу (на матеріалі романів М. Етвуд) вказує на те, що конвенційність мотивів жанру антиутопії і їх функціональна дифузність з біблійними мотивами базується на соціокультурному підґрунті уявлення про повний складних правил і канонів, відірваний від реальних людських потреб, мученицький і постапокаліптичний характер як тоталітарного, так і теократичного світоустрою. Маргарет Етвуд слідує цій літературній традиції і використовує загальні для жанру антиутопії лейтмотиви, що знаходять оригінальне авторське переосмислення крізь призму феміністичних поглядів письменниці. Особливої уваги заслуговує здатність Маргарет Етвуд поєднувати традиційні мотиви і образи з актуальною проблематикою, що відкриває широкі можливості для створення футурологічних сюжетів.

Ключові слова: канадська література, Маргарет Етвуд, християнські мотиви, біблійські мотиви, антиутопія, лейтмотив.

Inna PODHURSKA,

orcid.org/0000-0001-9092-5282

PhD in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Practice of Oral and Written English
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine) *inna.podhurska@gmail.com*

Myroslava SENIUK,

orcid.org/0000-0001-5030-8431

Student of the 1st year of the Master's degree at the Faculty of Foreign Philology
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine) *miroslava8778@gmail.com*

CHRISTIAN MOTIFS IN THE NOVEL "THE HANDMAID'S TALE" BY MARGARET ATWOOD

The article is devoted to the analysis of the main Christian motifs in the anti-totalitarian novel of the famous Canadian writer Margaret Atwood "The Handmaid's Tale" from the point of view of their semantics, poetics and functioning in the

literary text. Special attention is paid to the specifics of implementation of certain key motifs, which in turn contribute to the formation of authentic features of the genre of dystopia that make it unique and recognizable. The main Christian motifs in the work are the motif of surrogate motherhood, the motif of red and blue colours, the motif of the Promised Land, and the motif of violent martyrdom. In the course of the research, it was found that the motif of surrogate motherhood is pervasive and plot-forming in the novel. Christian motives help the author to demonstrate the conventionality of the boundary between "sinful" and "righteous", which predetermines the fact that religion often became a terrible weapon in the hands of authorities.

It was revealed that, using Christian motifs, the author appeals to the expertise of a reader, and also shows the theocratic nature of any totalitarian regime. The outcome of the research shows that the analysis of dystopian discourse texts (based on M. Atwood's novels) indicates that the conventionality of the motifs of the dystopia genre and their functional interpenetration with Biblical motifs is based on the socio-cultural background of the idea of a world, full of complex rules and religious canons, detached from real human needs, the martyric and post-apocalyptic character of both the totalitarian and theocratic structure of the world. Margaret Atwood follows this literary tradition and uses key motifs common to the dystopia genre, which get an original author's interpretation through the prism of the writer's feminist views. Margaret Atwood's ability to combine traditional motifs and images with current issues deserves special attention, which opens up wide opportunities for creating plots of futuristic nature.

Key words: Canadian literature, Margaret Atwood, Christian motifs, Biblical motifs, dystopia, key motif.

Постановка проблеми. Маргарет Етвуд – провідна канадська письменниця, багаторазова фіналістка і лауреатка різних літературних премій, включаючи букерівську премію, яку вона отримала за романи «Сліпий убивця» (2000) і «Заповіти» (2019). Останній став продовженням світового бестселера «Оповідь служниці» (1985), роману-антиутопії, що приніс письменниці світову славу і був неодноразово екранізований. Об'єктом зображення в художніх творах письменниці завжди стають актуальні соціальні проблеми, що знаходять оригінальне авторське переосмислення крізь призму традиційних міфологічних й біблійних сюжетів і образів, які, в свою чергу, трактуються з феміністичних позицій. Здатність Маргарет Етвуд поєднувати традиційні мотиви і образи з актуальною проблематикою відкриває широкі можливості для створення футурологічних сюжетів.

Аналіз досліджень. Творчості Маргарет Етвуд присвячена достатня кількість наукових студій, таких дослідників, як: Дж. Вудкок, Ш. Грейс, М. Дворак, Ф. Дейві, К. Дентон, К. Мойзан, Дж. Мосс, Б. Поув, Б. Х. Рігн, Л. Хатчен, Дж. Хенкок. Особливий інтерес для дослідників становлять проблемно-тематичний зміст творчості письменниці, а зокрема такі концепти, як «виживання» і «жертви», «екологічної свідомості». В творчості Етвуд дослідники розглядали своєрідність типологічних і унікальних ознак, що забезпечують пізнаваність персонажів письменниці незалежно від жанру твору, а також специфічну форму нарації від імені жінки, з властивим їй поглядом на проблеми сучасності, які пов'язані з фемінізмом та проблемами буття. Так, П. Брайнс, К. Дентон, Б. Поув, К. Херманссон досліджували прийоми моделювання етвудівського типу героїні, стикаючись з проблемою творчої та естетичної орієнтації авторки.

С. Белов, Р. Браун, Т. Назаренко, С. Прескотт, Дж. Розенберг, М. Френч і Л. Хатчен цікавились, насамперед, реалізацією головної проблеми у творчості М. Етвуд – виживання особистості в умовах несприятливого навколишнього середовища, пов'язаної з мотивами життя і смерті, а також із проблемою втрати і пошуку себе, розпаду особистості на складники.

І. Подгурська в своєму дослідженні довела, що завдяки домінуванню біблійних мотивів письменниці вдалось блискуче підкреслити теократичну природу тоталітарного суспільного устрою. «Проводячи паралель між біблійними подіями й персонажами та жорсткою реальністю, де керуючись заповідями Господніми, людей принижують, змушують страждати і, навіть, вбивають, автор демонструє неприпустимість фанатичного слідування канонам будь-якої віри» (Подгурська, 2020: 41). Водночас, будь-який тоталітарний режим базується на сліпому фанатичному скоренні народу і пануванні культу вождя, що, наче міся, веде свій народ до спасіння. Все це «підкреслює, що ніякий тоталітарний режим, навіть якщо в його основі лежить ідея спасіння людства, не може зробити людину щасливою, бо є насильницьким і проти-природним» (Подгурська, 2020: 44).

У світі, де стерто чітку межу між «гріховним» і «праведним», а слово Бога використовується для викривлення правди й забезпечення панування нової форми зла, релігія вже не є чимось виключно позитивним. Навпаки, релігійні фанатики сприймаються в романі як антагоністи, хоча й піднімають своєю діяльністю низку питань, що змушують замислитися над актуальністю біблійних текстів для сучасних поколінь.

За словами Д. Калініченко, біблійні мотиви служать «місточком між поколіннями та подіями», нагадуючи, що історія циклічна і подібне вже

відбувалося раніше. Крім того алюзії на біблійні події в романі М. Етвуд апелюють до ерудованості читача. Саме тому «читачу, що потрапляє до простору, де часові рамками стерто, важливо бути знайомим з Біблією для розуміння цілісної картинки» (Калініченко, 2020: 63).

Вищезазначені дослідження, на нашу думку, є ключовими для вивчення специфіки функціонування християнських мотивів в романі «Оповідь служниці». Але ця проблема не була предметом окремого ґрунтовного наукового дослідження, що зумовлює актуальність нашого наукового пошуку.

Метою даної роботи є аналіз християнських мотивів у романі Маргарет Етвуд з точки зору їхньої семантики, поетики та функціонування в художньому тексті. Досягнення поставленої мети можливо здійснити шляхом вирішення наступних завдань: висвітлити християнські мотиви і способи їхньої репрезентації у романі на рівні сюжету, встановити концептуальний зв'язок біблійних мотивів з іншими мотивами, розглянути роль християнських мотивів в організації наративу і структури художнього тексту.

Виклад основного матеріалу. Письменники різних країн зверталися до біблійних образів, мотивів і сюжетів в усі часи. Біблія живила творчість багатьох українських митців: Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки і багатьох інших. Давня українська література також вдавалася до біблійної стилістики та образів. У «Повісті минулих літ» знаходимо відголос біблійної легенди про Самсона. Український поет Тарас Шевченко у творі «Давидові псалми» переклав деякі псалми з Біблії. За допомогою образу Давида, Т. Шевченко утверджує думку про необхідність усвідомлення кожною людиною внутрішньої свободи. Поет закликає наслідувати приклад Давида і здійснювати правий суд над гнобителями, тим самим звільнюючись від несправедливості й тиранії. Відомий український митець Іван Франко звертався до образу Мойсея. В своїй поемі він переносить конфлікт між народом і Мойсеєм («внутрішній ворог в душі кожної з людини») в душу людей, що шукають свій шлях до Бога. Філософ і просвітитель Григорій Сковорода називав Біблію своєю "возлюбленою з невісток" і зазначав, що саме в духовному шлюбі з Книгою книг народилися найкращі його твори. Основними християнськими мотивами в світовій літературі є алегорія братовбивства, пізнання добра і зла та протистояння грішного і праведного.

Саме поняття «мотив» є доволі дискусійним питанням сучасного літературознавства, але всі науковці згодні, що мотив є найменшою, неподільною смисловою одиницею сюжету і визначає

рух сюжету, вчинки персонажів, їх мотивацію. У «Словнику літературних термінів і теорії літератури» під редакцією А. Куддона мотив визначається як «одна з домінуючих ідей у літературному творі; частина основної теми. Він може складатися з символів, повторюваного зображення або словесного шаблону» (Cuddon, 1999: 522).

За Т.В. Кушніровою мотив «інколи бере участь у формуванні жанрової тканини твору, а для певної літературної доби, напряму, течії характерні усталені комплекси мотивів» (Кушнірова, 2004: 10). Для кожної доби, напряму й течії характерні певні комплекси мотивів. Наприклад, для античної літератури характерні міфологічні мотиви (вплив богів на долю героїв, викрадення Єлени, Троянська війна тощо), анакреонтічні мотиви (культ радощів життя, дружба й кохання) та інше. У середньовічній літературі розроблялися мотиви Божественного провидіння, фатуму, кохання до Прекрасної Дами, морального випробування героя. У добу Відродження в літературі з'являються мотиви повноти, радощів буття, мандрівки по всіх колах життя, духовного вибору та інше (Ф. Рабле, Дж. Боккаччо, В. Шекспір та інші). Типовими бароковими мотивами стали боротьба світла й темряви, Бога і Диявола в душі людини й у світі, пошуку духовного змісту буття тощо (П. Кальдерон, Ф. Кеведо, Л. Гонгора та інші).

Це стосується не лише літературних течій, а й художніх жанрів. Так, жанр антиутопії базується на імплементації певних лейтмотивів (в тому числі архетипічних, міфологічних і біблійних), які в свою чергу сприяють формуванню жанрової своєрідності і пізнаванності антиутопії. Специфічні для антитоталітарної прози ХХ століття художні образи, мотиви і лейтмотиви певною мірою проявляються на різних рівнях художнього тексту. Так, найбільш частотними є традиційні для жанру антиутопії: мотив страху і мотив крові, мотив нав'язаного щастя, соціального пригнічення та мотив єдиновладдя (Подгурська, 2020: 42).

Таким чином, розкодування біблійних мотивів в романі «Оповідь служниці» дозволяє простежити паралель між біблійними текстами та основними засадами держави. Так, місія жінки в державі Гілеад була також нібито взята з біблійних текстів, однак отримала вигідне для її очільників трактування. Зокрема, йдеться про найважливішу місію жінки – народження дитини. *Мотив сурогатного материнства* є наскрізним у романі, саме він структурує загальний тон художнього твору. Термін «сурогатне материнство», який походить від латинського “*surrogare*” і означає «замінити» точно відображає основну функцію

й сенс існування служниць в республіці Гілеад. Вони виношували й народжували дитину, замінюючи біологічну матір, яка не могла зробити це самотійно. Задля переконання жінок, що вони є лише інструментом продовження роду, уряд Гілеаду посилався на біблійну історію про Іакова і його дружину Рахіль, яка довго не могла завагітніти, тому й запропонувала своєму чоловікові Іакову свою служницю (Тімейчук: 2013).

“Now when Rachel saw that she bore Jacob no children, Rachel envied her sister, and said to Jacob, «Give me children, or else I die! And Jacob’s anger was aroused against Rachel, and he said, «Am I in the place of God, who has withheld from you the fruit of the womb? So she said, «Here is my maid Bilhah; go in to her, and she will bear a child on my knees, that I also may have children by her.” (Genesis, 30, 30:1-3).

Були звичайно й ті жінки, які обирали смерть ніж бути чиеюсь рабинею. Тітка Лідія називала їх Єзавелями, іншими словами відступницями. У Біблії Єзавель – це дружина ізраїльського царя Ахава, яка перебувала в конфлікті з пророком Ілєю і за своє відступництво заплатила життям. Також, згідно з ще однією біблійською притчею, Авраам сказав Сарі, що вона може робити зі служницею все, що хоче, тому дружинам командорів дозволялось бити служниць за неслухняність.

Тісно пов’язаний з мотивом сурогатного материнства мотив крові, який часто реалізується через семантику червоного кольору. Традиційно серед усього різноманіття кольорів червоний вирізняється потужним семантичним і емоційним навантаженням. Він охоплює такі позитивні конотації як: любов, пристрасть і сила. Водночас, йому притаманні й негативні конотації, такі як: війна, революція і анархія, проституція, диявол, небезпека, пожежа і багато інших. У Новому Завіті червоний і чорний кольори є символом хаосу й руйнування. В антиутопічному творі Маргарет Етвуд червоний колір притаманний одягу служниць:

“Everything except the wings around my face is red: the color of blood, which defines us.” (Atwood, 1985: 8).

Вони повинні носити довгі вільні червоні сукні, що прикривають їхні тіла. Мотив червоного кольору вказує на плодючість служниць, повторюючи колір менструальної крові. Хоча репродуктивна роль цієї касти жінок нібито знаходить своє виправдання в Біблії, вони все одно вчиняють перелюб з одруженим чоловіком. І дружини, у свою чергу, відчуваючи біль від цього санкціонованого перелюбу, часто називають Служниць повіями. Отже, червоний одяг служниць також виступає символом неоднозначної гріховності Служниць у Гілеаді.

У противагу червоному кольору – блакитний у романі слугує на позначення приналежності до касти дружин командорів. Блакитний колір символізує вразливість, вірність, жіночність та цнотливість. Останнє пояснюється тим, що жінки дружини командорів не народжували дітей, тим самим звільняли себе від гріха. В християнській традиції блакитний колір використовували в іконах, особливо для зображення Діви Марії, що надавало образу певної легкості та святості. В психології людина, яка є прихильником блакитного кольору, не виносить самотності і, як правило глибоко страждає, якщо навколо неї утворюється порожнеча. Ця характеристика, ідеально підходить для опису дружин, адже в романі немає жодного щасливого подружжя, чоловік і дружина не є єдиним цілим. Роль дружин не є значущою, адже вони повністю залежать від свого чоловіка. Тільки через те, що вони жінки, їх слово можуть поставити під сумнів, а професіоналізм давно вже втратив своє значення, ставши пережитком минулого. Єдине, що у їхній владі: порання в саду з квітами, вишивання, в’язання і догляд за дітьми:

“This garden is the domain of the Commander’s Wife. Looking out through my shatterproof window I’ve often seen her in it, her knees on a cushion, a light blue veil thrown over her wide gardening hat, a basket at her side with shears in it and pieces of string for tying the flowers into place. A Guardian detailed to the Commander does the heavy digging; the Commander’s Wife directs, pointing with her stick. Many of the Wives have such gardens, it’s something for them to order and maintain and care for.” (Atwood, 1985: 18).

До цього ж, через те, що вони не можуть народити дитину, дружини почувають себе неповноцінними і дуже самотніми, віддаючи свого чоловіка в руки іншої задля продовження роду. Проте, це не заважає їм відчувати свою перевагу над іншими, насправді будучи заручницями своїх власних будинків:

“Serena Joy didn’t do this herself, she made speeches instead, but she presented this failure of hers as a sacrifice shes was limiting lor the good of all.” (Atwood, 1985: 17).

Ще один сюжетоутворюючий мотив в романі – мотив землі обітованої. В Біблії це місце, куди Мойсей мав привести євреїв, які потерпали в єгипетському полоні. Це земля, де всіх мало чекати краще життя, так званий рай на землі.

“For the LORD your God is bringing you into a good land, a land of brooks of water, of fountains and springs, that flow out of valleys and hills; a land of wheat and barley, of vines and fig trees

and pomegranates, a land of olive oil and honey; a land in which you will eat bread without scarcity, in which you will lack nothing; a land whose stones are iron and out of whose hills you can dig copper.” (Deuteronomy, 8:7-9).

На сторінках роману Маргарет Етвуд «землею обітованою» мав стати Гілеад, місце, де люди мали знайти прихисток від екологічної загрози. Проте все вийшло навпаки, це місце, де панує залякування, тотальний контроль, нерівність, пригнічення та знецінювання людської свободи. Гілеадська республіка – це вигадана авторкою роману неіснуюча держава, що постала на теренах колишніх Сполучених Штатів Америки внаслідок збройного перевороту.

“This is the heart of Gilead, where the war cannot intrude except on television. Where the edges are we aren't sure, they vary, according to the attacks and counterattacks; but this is the center, where nothing moves. The Republic of Gilead knows no bounds. Gilead is within you. There are no layers any more, and the university is closed. Freedom now seems almost weightless” (Atwood, 1985: 29).

Гілеад є прикладом теократичної республіки, де патріархатом здійснюється цілковитий контроль над усіма сферами життя, та ключовим фактором є репродуктивна здатність особи. Життя кожного індивіда даного соціуму радше перетворюється в існування, адже держава панує за допомогою сили примусу й залякування. Наприклад, існують публічні страти у вигляді повішання та особлива форма «порятунку», коли Служниці змушені бити чоловіків, що були звинувачені у зґвалтуванні, до смерті. *“There are six more bodies hanging, by the necks, their hands tied in front of them, their heads in white bags tipped sideways onto their shoulders. We are supposed to look: this is what they are there for, hanging on the Wall”* (Atwood, 1985: 37-39).

В такий спосіб система ніби вкотре намагається довести населенню, що, аби уникнути такого ж покарання, їм варто неухильно підкорятися закону, шанувати владу й дотримуватися існуючих правил і традицій. Нова влада перебуває у постійному пошуку неіснуючих ворогів, проводить політику, що полягає у масових розстрілах «злочинців», виселення німецьких та неблагонадійних індивідів до колоній, де їх подальша доля цілком невідома, але більшість схиляється до думки про нелюдські умови праці, що спричиняє високий рівень смертності. У цій республіці тебе можуть безпідставно звинуватити у плануванні заколоту чи теракту й без залучення жодних судових інстанцій, стратити. *“Last week they shot*

a woman, right about here. She was fumbling in her robe, for her pass, and they thought she was hunting for a bomb. They thought she was a man in disguise. There have been such incidents” (Atwood, 1985: 26).

Релігійність правлячої еліти та громадян держави доходить до абсурду і є яскравим прикладом того, що фанатизм – це прямий крок до деградації суспільства, що, врешті-решт, однозначно послугує причиною руйнації суспільства, що за своєю суттю є поєднанням квазіфашистського тоталітарного режиму та християнського фундаменталізму.

Гілеад, на відміну від більшості тоталітарних держав в світовій художній літературі – це не футуристична держава, її режим не спирається на новітні технології чи ідеологію. Навпаки – це результат революції консерватизму, і система, що імітує повернення до «традиційних цінностей». У той же час прогноз Етвуд узгоджується з ідеями сучасної політичної філософії та антропології: на перший план виходить біоетика й біополітика, за якої влада прагне обмежити автономію людини на фізіологічному рівні.

Псевдообітована земля фактично є місцем, де неможливо почуватися захищеним, адже будь-які твої необдумані, імпульсивні дії здатні позбавити тебе життя. Це катастрофічна кульмінація суспільства майбутнього, яке стикається з проблемами втрати фертильності, мертвородження, викиднів та генетичних деформацій плоду, що стало наслідком численних аварій на атомних станціях, витоків отруйних речовин із місць захоплення токсичних відходів та загального погіршення екологічної ситуації.

В постмодерністській літературі, до якої відноситься роман М. Етвуд, поняття смерті посідає одне з ключових місць. Відштовхуючись від класифікації, запропонованої українською дослідницею Л.В. Гармаш, наукові інтереси якої лежать в площині студіювання особливостей семантики, поезики та функціонування танатологічних мотивів в літературних творах письменників-символістів початку ХХ ст., можна виділити чотири групи танатологічних мотивів в залежності від природи смерті: смерть ненасильницька – від старості чи хвороби, насильницька – від убивства чи самовбивства; смерть тимчасова з подальшим воскресінням; та смерть метафізична – як результат душевної втоми, занепаду, хаосу, що спостерігаються на різних рівнях художнього тексту (Гармаш, 2015: 37-38).

Насильницька смерть найчастіше постає як покарання за непокору, при цьому, як в будь-якому антитоталітарному тексті, рівень контролю доведено до абсурду і смертна кара може стати наслідком не лише спроби втечі, відмови від призначеної фертильним жінкам ролі служниць, ба

більше аборт (що вважається в посткризові часи, що зображені в романі, найтяжчим злочином), а й через дружбу, читання книжок, ведення особистого щоденника і спілкування з іншим, окрім командора, чоловіком. Новий режим Гілеаду – квазіформи тоталітарної держави і теологічної республіки – позбавлявся усіх «негідних» членів суспільства, «вірповідступників», наукових діячів й «гендерних зрадників» *Gender Traitors* (гомосексуалістів). Останніх, так само як і «невірних» священників і всіх, хто насмілювався на втечу, піддавали мученицькій страті на Стіні. Одна зі сцен страти найяскравіше відтворює своєрідно інтерпретований мотив розп'яття.

Страта завжди має відбуватися з покірного дозволу натовпу, що тим самим перекладає вину на безмовних свідків. *"When Pilate saw that he could not prevail at all, but rather that a tumult was rising, he took water and washed his hands before the multitude, saying, "I am innocent of the blood of this just Person. You see to it." And all the people answered and said, "His blood be on us and on our children."* (Matthew, 27:24-25). Більш того люди з натовпу, охоплені ненавистю і люттям, самі приймають участь у казні. Так саме як Ісус був змушений страждати від побиття, приниження й знущань, ідучи на Голгофу, чоловік, що мав бути покараний за страшний гріх згвалтування, постає перед натовпом жінок, які по сигналу виконують вирок: *"He too is in a Guardian's uniform, but he has no hat on and the uniform is dirty and torn. His face is cut and bruised, deep reddish-brown bruises; the flesh is swollen and knobby, stubbled with unshaven beard... He says something. It comes out thick, as if his throat is bruised, his tongue huge in his mouth, but I hear it anyway. He says, "I didn't..."* Але розгніваний натовп жінок, що бояться виказати свою незгоду з «правосуддям» не зупинити. А пізніше ми дізнаємось з вуст однієї з тих, хто напав, що вбитий чоловік був невинний. *"Don't be stupid. He wasn't a rapist at all, he was a political. He was one of ours. I knocked him out. Put him out of his misery. Don't you know what they're doing to him?"* (Atwood, 1985: 80).

Крім сцен забиття чоловіків жінками мотив розп'яття підкріплюється постійним згадуванням в романі одного з найбільших страхів усіх мешканців Гілеаду, і головної героїні зокрема, – страху бути страченим через повішення, після чого тіла покараних мали ще певний час висіти на гаку у Стіні для загального споглядання і залякування.

"On the Wall hang the three women from this morning, still in their dresses, still in their shoes, still with the white bags over their heads. Their arms have been untied and are stiff and proper at their sides. The blue one is in the middle, the two red ones on either side, though the colors are no longer as bright; they seem to have faded, grown dingy, like dead butterflies or tropical fish drying on land. The gloss is off them. We stand and look at them in silence. Let that be a reminder to us," says the new Ofglen finally" (Atwood, 1985: 81).

Випадки страти жінок (*Women's Salvagings* – від англ. *Salvaging* – «спасіння, утилізація») за словами головної героїні є досить нечастими, бо майже втратили свою необхідність, жінки стали покірні. Частіше на Стіні можна побачити тіла страчених чоловіків. *"Then to the Wall. Only two hanging on it today: one Catholic, not a priest though, placarded with an upside-down cross, and some other sect I don't recognize. The body is marked only with a J, in red"*. (Atwood, 1985: 58). Ця сцена є алюзією на інший вірш з книги Матфея *"And they put up over His head the accusation written against Him: THIS IS JESUS THE KING OF THE JEWS"*. (Matthew, 27:37).

Висновки. Проміжні висновки аналізу текстів антиутопічного дискурсу (на матеріалі романів М. Етвуд) вказують на те, що конвенційність мотивів жанру антиутопії і їх функціональна дифузність з біблійними мотивами базується на соціокультурному підґрунті уявлення про повний складних правил і канонів, відірваний від реальних людських потреб, мученицький і постапокаліптичний характер як тоталітарного, так і теократичного світоустрою. Так, найбільш частотними є традиційні для жанру антиутопії християнські мотиви: мотив пізнання добра і зла, мотив землі обітованої, мотив насильницької мученицької смерті і пов'язаний з ним мотив крові, кольорові мотиви, що семантично пов'язані з традицією іконопису, мотив кастового устрою і соціального пригнічення нижчих верств населення й мотив єдиновладдя. Маргарет Етвуд слідує цій літературній традиції і використовує загальні для жанру антиутопії лейтмотиви, що знаходять оригінальне авторське переосмислення крізь призму феміністичних поглядів письменниці. Особливої уваги заслуговує здатність Маргарет Етвуд поєднувати традиційні мотиви і образи з актуальною проблематикою, що відкриває широкі можливості для створення сюжетів футурологічного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гармаш Л. *Танатологічні мотиви в прозі російських символістів*. Харків. 2015. 312 с.
2. Кушнірова Т.В. Мотив як літературознавча категорія: ознаки і типологія. *Вісник Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка: збірник наукових праць*. Випуск 1 (34). Полтава, 2004. С. 3-11.

3. Подгурська І. Проблема автора та авторської модальності в романі Маргарет Етвуд «Оповідь служниці». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3, № 28. С. 33-39.
4. Подгурська І.О., Колташева Д.О. Мотив єдиновладдя в антиутопічному романі (на матеріалі англomовної прози ХХ ст.), збірник *VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Integration of scientific and modern ideas into practice»*, листопад 2022 р., м. Стокгольм, Швеція. С. 456-458.
5. Тімейчук І.М. Біблійні алюзії в романі-дистопії М. Етвуд «Оповідь служниці». *Література в контексті культури*. Дніпро. 2013. 23(2). С. 126-136.
6. Atwood M. *The Handmaid's Tale*. Toronto: McClelland & Stewart, 1985. 311 p.
7. Cuddon, J. A. A dictionary of Literary Terms and Literary Theory, New York, Penguin books, 1999, 995 p.
8. *Holy Bible, New International Version*. 2011. Biblica, Inc.

REFERENCES

1. Harmash L. Tanatolohichni motyvy v prozi rosiiskykh symbolistiv. [Thanatological motifs in the prose of Russian symbolists]. Kharkiv. 2015. 312 p [in Ukrainian].
2. Kushnirova T. V. Motyv yak literaturoznavcha katehoriia: oznaky i typolohiia. [Motif as a literary category: signs and typology]. Bulletin of Poltava State Pedagogical University named after V.H. Korolenko: collection of scientific papers, 2004, Nr 1(34), pp. 3-11 [in Ukrainian].
3. Podhurska I. Problema avtora ta avtorskoï modalnosti v romani Marharet Etvud «Opovid sluzhnytsi». [The problem of the author and the author's modality in Margaret Atwood's novel "The Handmaid's Tale"]. Humanities Science Current Issues, 2020, Nr 3(28), pp. 33-39 [in Ukrainian].
4. Podhurska I.O., Koltasheva D.O. Motyv yedynovladdia v antyutopichnomu romani (na materialii anhlo-movnoi prozy KhKh st.). [The motif of autocracy in a dystopian novel (on the material of English-language prose of the 20th century)]. VIII International Scientific and Practical Conference «Integration of scientific and modern ideas into practice», 2022, Stockholm, Sweden, pp. 456-458 [in Ukrainian].
5. Timeychuk, Iryna. Bibliini aliuzii v romani-dystopii M. Etvud «Opovid sluzhnytsi». [Biblical allusions in the dystopian novel by M. Atwood]. Literature in a Context of Culture, Dnipro, Nr 23(2), pp.126-136 [in Ukrainian].
6. Atwood M. *The Handmaid's Tale*. Toronto: McClelland & Stewart, 1985, 311 p.
7. Cuddon, J. A. A dictionary of Literary Terms and Literary Theory, New York, Penguin books, 1999, 995 p.
8. *Holy Bible, New International Version*. 2011. Biblica, Inc.